

FAKTORY MOTIVÁCIE K NEPLATENEJ PRÁCI A NIEKTORÉ POLITICKÉ IMPLIKÁCIE

MOTIVATION FACTORS TO UNPAID WORK AND SOME POLICY IMPLICATIONS

Ján Huňady¹ – Marta Orviská²

Kľúčové slová: neplatená práca, dobrovoľníctvo, ekonometrický regresný model, dotazníkový prieskum

Abstrakt: Z pohľadu klasickej ekonomickej teórie stojí neplatená práca v tieni pozornosti venovanej platenej práci, pritom má rozsiahle makroekonomické aj mikroekonomické konsekvencie. Okrem iného nie je produkcia neplatenej práce zahrnutá v ukazovateli HDP. Cieľom príspevku je identifikácia faktorov motivácie jednotlivcov k neplatenej práci. Hlavnými výskumnými metódami sú ekonometrické regresné modeli a dotazníkový prieskum. Zámerom bolo empiricky preskúmať a potvrdiť alebo vyvrátiť niektoré predpoklady o motivácií k neplatenej práci a dobrovoľníctvu.

Key words: unpaid work, volunteering, econometric regression model, questionnaire survey

Abstract: From the perspective of classical economic theory unpaid work has received less attention than the paid work. However unpaid work has impact on the broad spectrum of macroeconomic and microeconomic elements. Among other things, production of unpaid work is not included in GDP indicator. The aim of this paper is to identify factors motivating individuals to work unpaid. The main research methods are econometric regression model and a questionnaire survey. The intention was to empirically investigate and confirm or disprove some assumptions about the motivations for unpaid work and volunteering.

JEL Classification: D13, D31, E26, J22

1. ÚVOD

V aktuálnom období ekonomickej globalizácie a integrácie je veľká pozornosť ekonómov venovaná meraniu a sledovaniu ekonomického rastu, výkonnosti ekonomiky a blahobytu spoločnosti. Zároveň je často využívaná komparácia týchto veličín medzi niekoľkými štátmi alebo regiónmi. Základným makroekonomickým ukazovateľom je v tomto prípade, aj napriek

¹ Ing. Ján Huňady, PhD., Katedra financií a účtovníctva. Ekonomická fakulta UMB, Tajovského 10, 97590 Banská Bystrica, jan.hunady@umb.sk

² doc. Ing. Marta Orviská, PhD., Katedra financií a účtovníctva. Ekonomická fakulta UMB, Tajovského 10, 97590 Banská Bystrica, marta.orviska@umb.sk

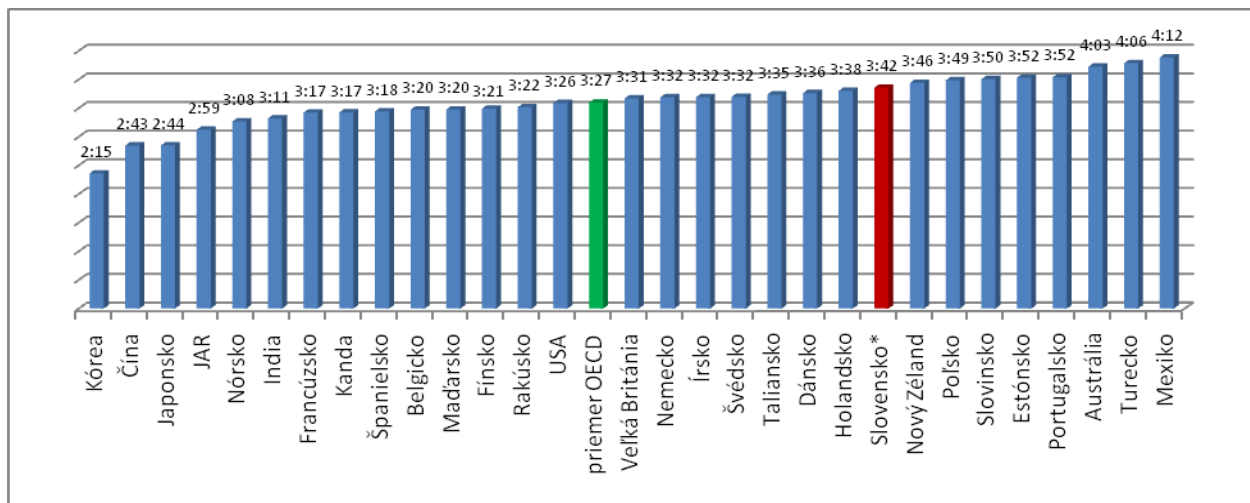
rozličným názorom na vhodnosť jeho použitia, hrubý domáci produkt alebo hrubý národný produkt na obyvateľa. Je zrejmé, že tento ukazovateľ v prípade akejkoľvek metodiky výpočtu zachytáva len produkciu, ktorá je ocenená a prechádza trhom. Výrazná časť produkcie domácností sa ale na trh nikdy nedostane, pretože ide buď o neplatenú prácu v domácnosti, alebo dobrovoľnícku prácu. Domácnosti za túto časť produkcie nedostanú akúkoľvek formu odmeny, napr. v podobe mzdy, ide teda o neplatenú prácu. Len malá časť výsledkov neplatenej práce sa v prípade metodiky národných účtov započítava do výkonu ekonomiky, ktorý je vyjadrený prostredníctvom HDP. Hirway (2005) pokladá neplatenú prácu za významný prvok, ktorý zohráva podstatnú úlohu pri skúmaní rôznych makroekonomických súvislostí. Autorka zdôrazňuje najmä výrazné rozdiely spôsobené pri meraní výkonnosti ekonomiky a rozvojových ukazovateľov krajín. Z hľadiska ekonomickej teórie existuje niekoľko mierne odlišných definícií neplatenej práce. Picchio a kol. (2005) pokladá za neplatenú prácu, každú prácu vynakladanú na zachovanie životného priestoru, na správu osobných vzťahov a na nákup a transformáciu komodít používaných v rámci rodiny ako doplnok k verejným a súkromným statkom. Podľa autorky treba k týmto prvkom prirátat ešte aj starostlivosť o iné osoby, ktorá tvorí podstatnú časť neplatenej práce, ktorej významnú časť tvorí starostlivosť o deti. Túto prácu tak môžeme označiť za neplatenú. Považanová a Nedelová (2012) chápu pod pojmom neplatená práca všetky ľudské činnosti považované za prácu, za ktoré jednotlivec nedostáva mzdu. Autorky zároveň zdôrazňujú, že ignorovanie hodnoty neplatenej práce má významný vplyv na relevantnosť údajov týkajúcich sa ekonomického produktu a blahobytu spoločnosti. Antonopoulos (2008) predpokladá, že jednotlivci alokujú svoj čas medzi aktivity, ktoré možno definovať ako platenú prácu, neplatenú prácu a aktivity, ktoré nemajú charakter práce. Becker (1991) poukazuje na fakt, že domácnosti maximalizujú svoju produkciu, ak optimálne alokujú svoj ľudský kapitál v podobe práce medzi čas strávený na trhu (platená práca) a čas strávený netrhovou produkciou (neplatená práca). Ak niektorý člen domácnosti má komparatívnu výhodu pri trhovej alebo netrhovej produkcii, bude sústredovať svoj čas na túto činnosť. Pričom Becker predpokladá, že muži majú prevažne komparatívnu výhodu na trhu práce a ženy pri netrhovej produkcii. Viaceré štúdie sa zaoberajú distribúciou neplatenej práce medzi mužov a ženy. Sú medzi nimi napríklad Callister (2005), Akintola (2006), Craig (2006), Picchio a kol. (2005). Na základe väčšiny uvedených výskumov môžeme povedať, že neplatená práca je výrazne častejšie realizovaná ženami ako mužmi, čo má pravdepodobne negatívne dôsledky na ekonomický status žien v spoločnosti. Kvantifikácia skutočného rozsahu neplatenej práce je prínosom nielen z hľadiska makroekonomických aspektov (ako je uvedené HDP), ale aj z hľadiska mikroekonomických súvislostí a socioekonomických aspektov, ako je napríklad problém spravodlivosti a rovnosti pohlaví.

2. CELKOVÝ OBJEM NEPLATENEJ PRÁCE V SR A V ZAHRANIČÍ

Základným zdrojom údajov pri odhadoch objemu neplatenej práce v jednotlivých štátoch sú výskumy štatistického zisťovania využitia času, tzv. TUS (Time Use Survey). Kým v mnohých rozvinutých štátoch prebehli na báze TUS komplexné výskumy neplatenej práce, v SR takýto výskum absentoval. Podobne aj Uramová (2012), uvádza že kým v zahraničí je neplatená práca už dlhé obdobie v centre pozornosti odborníkov, inštitúcií a výskumných tímov, na Slovensku ako aj v Českej republike sa neplatenej práci venuje len okrajová pozornosť a len sporadicky sa skúma aj v súvislosti s trhom práce. Jedným z prvých ucelených projektov základného výskumu v tejto oblasti v SR bol projekt VEGA č. 1/1141/11 „Trh práce v kontexte špecifik neplatenej práce, meranie jej rozsahu a dopadu na domácnosti, podnikateľskú sféru a ekonomiku“ realizovaný na Ekonomickej fakulte UMB.

V súčasnosti prebieha nadväzujúci výskumný projekt VEGA č. 1/0935/13 „Neplatená práca ako potenciálny zdroj sociálno-ekonomického rozvoja spoločnosti a determinant individuálneho blahobytu“. Oba realizované projekty výraznou mierou rozšírili poznatky o rozsahu, štruktúre a konsekvenciách neplatennej práce v SR. Okrem iného sa podarilo odhadnúť podiel neplatennej práce v SR. Pri zohľadnení niektorých metodických obmedzení je objem neplatennej práce v SR možné porovnať s inými štátmi, kde boli realizované podobné prieskumy. Hlavná časť výskumu bola realizovaná metódou dotazníkového prieskumu. Respondenti vyjadrili okrem iného aj čas strávený jednotlivými činnosťami, ktoré možno považovať za neplatenú prácu. V tomto prípade nešlo o denník, typický pre prieskumy TUS, kde respondenti presne zapisujú čas strávený každou činnosťou. Tento rozdiel v metodike by potenciálne mohol spôsobiť určité rozdiely, ale ako sa ukázalo aj napriek tomu sú výsledky do značnej miery porovnateľné s inými štátmi. Celkový počet respondentov bol 4435, pričom prieskumu sa zúčastnilo 1645 domácností z celej SR. Výberový súbor bol reprezentatívny z hľadiska príslušnosti k pohlaviu, príslušnosti k jednotlivým krajom SR a taktiež z hľadiska počtu členov v domácnosti. Uvedené tri znaky boli pre nás prioritné. Podrobnejšie informácie o metodike realizovaného výskumu možno nájsť napríklad v publikáciách Kaščáková (2012), Považanová, Nedelová (2012) alebo Uramová (2012).

Priemerný týždenný objem neplatennej práce respondentov bol na úrovni 25,8 hodiny a priemerný denný objem bol približne 3,7 hodiny. Kým muži sa venovali neplatennej práci približne 21,41 hodín, ženy až 35,58 hodiny, čím sa aj v prípade SR potvrdil predpoklad o vyššom objeme neplatennej práce u žien. Ako je možné vidieť na grafe 1, tieto hodnoty sú porovnateľné s údajmi z iných členských štátov OECD uverejnených v publikácii OECD (2011). V tomto prípade boli údaje získané prostredníctvom prieskumu TUS, čiže existuje rozdiel v metodike.

Graf 1 - Čas venovaný činnostiam neplatennej práce za deň vo vybraných krajinách OECD

Zdroj: OECD (2011), *Society at a Glance – OECD Social Indicators*.

* Údaje za Slovensko sú získané prostredníctvom dotazníkového prieskumu, ktorý bol súčasťou projektu VEGA č. 1/1141/11 uvedeného vyššie

Slovensko sa z hľadiska celkového objemu neplatennej práce nachádza mierne nad priemerom štátov OECD. Podobné výsledky sú zaznamenané napríklad v Holandsku a na Novom Zélande. So stredoeurópskeho regiónu dosahuje veľmi podobné hodnoty Poľsko. V Poľsku je objem neplatennej práce za deň v priemere vyšší o 7 minút. Najmenší objem neplatennej práce bol zaznamenaný v Kórei, Číne a Japonsku, čo je pravdepodobne spôsobené

kultúrnymi špecifikami tohto regiónu oproti ostatným štátom. Na druhej strane najviac času strávia činnosťami neplatennej práce zo skúmaných krajín obyvatelia Mexika, Turecka a Austrálie. Priemerný čas venovaný neplatennej práci v krajinách OECD za jeden deň je 3 hodiny a 27 minút.

3. FAKTORY MOTIVÁCIE K NEPLATENEJ PRÁCI

Príčin existencie neplatennej práce je viacero a často súvisia s konkrétnym druhom vykonávanej činnosti. Naším zámerom je zistiť, ktoré premenné ovplyvňujú objem neplatennej práce v rozvinutých štátoch a odvodiť možné politické implikácie pre SR. Podľa Guptu (2006) objem neplatennej práce výrazne závisí od príjmu domácností. Príjem domácnosti podľa jeho štúdie významne ovplyvňuje rozdelenie času medzi prácu platenú a neplatenú. Príjem žien je pritom dva- až trikrát významnejším determinantom objemu neplatennej práce ako príjem mužov. Gupta ďalej tvrdí, že rozhodnutie o čase strávenom neplatenou prácou uskutočňujú všetci členovia domácnosti samostatne a nie po vzájomnej dohode.

Chakraborty (2005) predpokladá významný vplyv infraštruktúry na neplatenú prácu. Podľa štúdie realizovanej v Indii, má prístup k pitnej vode významný vplyv na čas strávený neplatenou prácou (predovšetkým u žien, ktoré sú v Indii v rodinách zodpovedné za jej získanie). To znamená, že kvalita infraštruktúry (v tomto prípade vodovodnej siete) má dopad na neplatenú prácu v krajine. My predpokladáme, že tento ukazovateľ v prípade rozvinutých štátov už nebude zohrávať významnú úlohu, keďže rozdiel v ich infraštruktúre nie je zásadný.

Podľa Hronca (2012) objem neplatennej práce nepriamoúmerne závisí od rozvoja terciárnej sféry. Nedostatočná ponuka služieb na pomoc rodine môže podľa autora významne ovplyvniť objem neplatennej práce.

Na základe ekonometrického regresného modelu a použitých vysvetľujúcich premenných sme overili niektoré hypotézy o príčinách a motivácii k neplatennej práci. Zoznam a popis všetkých použitých premenných je uvedený v prílohe 1.

Vysvetľovanou premennou je neplatená práca v hodinách odhadnutá v štúdiu OECD z roku 2010. Do výskumu bolo zahrnutých 23 štátov OECD. Počet pozorovaní (štátov) bol mierne obmedzený, vzhľadom na nedostupnosť niektorých údajov a vyradenie extrémnych hodnôt.

Z pohľadu motivácie k neplatennej práci je najdôležitejšou vysvetľujúcou premennou „hodinová mzda“ v jednotlivých štátoch. Vplyv tejto premennej môže naznačiť mieru substitúcie medzi platenou a neplatenou prácou v rozvinutých krajinách. Predpokladáme nepriamoúmerný vzťah, to znamená, že vyššia hodinová mzda na trhu práce demotivuje od činností vo oblasti neplatennej práce.

Premenné „hustota cestnej siete“ a „počet používateľov internetu“ aproximujú úroveň infraštruktúry v danej krajine. Predpokladáme opäť možnú nepriamu závislosť medzi kvalitou infraštruktúry a objemom neplatennej práce. Napriek tomu očakávame, že vplyv tejto premennej bude výrazne menší, ako v prípade výsledkov štúdií realizovaných v rozvojových krajinách (napr. Chakraborty, 2005).

V prípade premennej „pôrodnosť“ očakávame výrazne pozitívny vplyv na objem neplatennej práce, keďže činnosti súvisiace so starostlivosťou o deti sú významnou zložkou neplatennej práce. Oproti tomu premenná vyjadrujúca percento detí, ktoré sú v jasliach alebo škôlke by mala mať opačný vplyv.

Ďalšie dve vysvetľujúce premenné sa týkajú trhu práce. Vyššia úroveň nezamestnanosti by podľa nás mohla pôsobiť pozitívne na neplatenú prácu, v dôsledku nižšieho priemerného objemu platenej práce. Vyšší podiel pracovnej sily so základným vzdelaním by podľa nás mohol pôsobiť na objem neplatennej práce pozitívne. Keďže predpokladáme, že jednotlivci s vyšším vzdelaním využívajú ako náhradu neplatennej práce vo vyššej miere trhové služby.

V prípade premennej „podiel mestského obyvateľstva“ očakávame negatívny vplyv, keďže predpokladáme, že ľudia, žijúci v mestách majú lepšiu dostupnosť trhových služieb a činnostiam neplatennej práce sa venujú menej.

Po vytvorení prvotného modelu sme postupne vyradili všetky štatisticky nevýznamné premenné. Nasledujúce premenné sa ukázali byť v modeli štatisticky nevýznamné: podiel obyvateľov žijúcich v mestách, hustota cestnej siete, počet používateľov internetu. Na základe našich výstupov sa dá predpokladať, že kvalita infraštruktúry nemá významný vplyv na objem neplatennej práce, či už ide o internet alebo o cestnú sieť. Je pravdepodobné, že výsledky by boli odlišné v prípade zahrnutia rozvojových krajín, kde je infraštruktúra často významným aspektom. V rozpore s očakávaniami je skutočnosť, že podiel mestského obyvateľstva v jednotlivých štátoch nemá významný vplyv na hodiny venované neplatennej práci.

Tabuľka 1 - Regresný model neplatennej práce

Dependent Variable(závislá premenná): UnpaidWork

Method: Least Squares (metóda najmenších štvorcov)

Sample (vzorka): 1 23

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	3.445104	0.329846	10.44457	0.0000
ChildrenFormalCare	-0.008064	0.003732	-2.160570	0.0453
HourlyPay	-0.010969	0.004692	-2.337884	0.0319
BirthRate	0.066326	0.020118	3.296806	0.0043
PrimaryEducatedLF	0.006613	0.003030	2.182665	0.0434
Unemployment	-0.034156	0.015123	-2.258533	0.0373
R-squared	0.704222	Mean dependent var		3.627391
Adjusted R-squared	0.617228	S.D. dependent var		0.355646
S.E. of regression	0.220033	Akaike info criterion		0.029378
Sum squared resid	0.823045	Schwarz criterion		0.325594
Log likelihood	5.662153	F-statistic		8.095099
Durbin-Watson stat	2.384203	Prob(F-statistic)		0.000460

Zdroj: Výstup z programu Eviews 6.

Výsledný ekonometrický model je zobrazený v tabuľke 1. Všetky premenné sú štatisticky významné na hladine významnosti 0,05 a premenná *pôrodnosť (birthrate)* na hladine významnosti 0,01. Model ako celok je na základe F štatistiky vysoko významný a vysvetľuje viac ako 70% variability vysvetľovanej premennej. Zvyšných necelých 30% objemu neplatennej práce ovplyvňujú premenné, ktoré v modeli nie sú zachytené. V modeli sa podľa Whiteovho testu nenachádza heteroskedasticita. Neprítomnosť autokorelácie rezíduí sme overili pomocou Durbin- Watsonovho testu (DW = 2,384). Prostredníctvom korelačnej matice a VIF testu môžeme tiež zamietnuť aj hypotézu o multikolinearite. Premenné, ktoré majú podľa finálneho modelu štatisticky významný vplyv na neplatenú prácu sú tieto: *hodinová mzda, inštitucionálna starostlivosť o deti, pôrodnosť, pracovná sila so základným vzdelaním a nezamestnanosť*.

Závislosť medzi prvými štyrmi vysvetľujúcimi premennými a neplatenou prácou je v súlade s našimi očakávaniami. Znamienka koeficientov sú podľa predpokladov. Vo väčšine

prípadov sa teda naše predpoklady potvrdili. Na druhej strane opačný vplyv sme zistili v prípade premennej „nezamestnanosť“, ktorá pôsobí na neplatenú prácu negatívne. Ekonomická interpretácia môže byť rôzna. Je možné, že nezamestnaní nie sú motivovaní vykonávať neplatenú prácu a prevažne svoj čas venujú neproduktívnym činnostiam. Prípadne dlhodobo nezamestnaní môžu strácať pracovné návyky a to sa prejavuje aj v podobe úbytku neplatennej práce.

Z nášho pohľadu je zvlášť zaujímavá premenná „hodinová mzda“, ktorá naznačuje možnú substitúciu medzi platenou a neplatenou prácou. Medzi premennými existuje významná nepriamoúmerná závislosť. Štáty s vyššou priemernou mzdou dosahujú nižšie úrovne objemu neplatennej práce. To znamená, že jednotlivci sú pravdepodobne ochotní vzdať sa časti neplatennej práce v prípade nárastu mzdy na trhu práce. Obetovanú časť neplatennej práce buď nebudú vykonávať vôbec, alebo budú dopytovať špecifické trhové služby, ktoré tieto činnosti zabezpečia. Keďže ich disponibilný dôchodok bude vyšší, budú pravdepodobne ochotní časť z neho obetovať na nákup služieb, ako sú napríklad starostlivosť o deti, starostlivosť o dospelých, reštauračné služby, upratovanie a podobne.

V súvislosti s uvedenou skutočnosťou zároveň vyvstáva otázka do akej miery sú jednotlivci ochotní podobnú substitúciu realizovať a aký nárast hodinovej mzdy by bol v tomto prípade nutný. Podľa nášho názoru je substitúcia do určitej miery závislá aj od motivácie ľudí k neplatennej práci. Ak ľudia vykonávajú väčšinu neplatennej práce, pretože musia a vnímajú ju ako povinnosť, budú pri vyššej mzde na trhu práce pravdepodobne ochotní zvýšiť objem platenej práce a činnosti neplatennej práce nahradia trhovými službami. V prípade, ak neplatenú prácu vykonávajú radi a zvyšuje ich individuálny blahobyt, budú pravdepodobne reagovať len na výrazné zvýšenie mzdy na trhu práce. Podľa Hronca (2012) realizácia neplatennej práce spadá zo sociologického hľadiska do sféry „povinností človeka“ a je zároveň aj v úzkej súvislosti so sférou „slobody“, do ktorej patrí využívanie voľného času a iné dobrovoľné činnosti. Autor tiež uvádza, že aj činnosti dobrovoľné, aj činnosti zo sféry povinnosti môžu patriť do kategórie neplatennej práce. Kika a Martinkovičová (2012) na základe analýzy výstupov z projektu VEGA č. 1/1141/11 uvedeného vyššie konštatujú, že neplatenú prácu vykonávajú respondenti v prevažnej miere radi a dobrovoľne. Približne 57% z respondentov, ktorý odpovedali na túto otázku uviedlo, že vykonávajú neplatenú prácu radi. Respondenti si ďalej mohli vybrať z niekoľkých motívov, ktoré sú pre nich prioritné pre vykonávanie neplatennej práce. Jednotlivé motívy spolu s výskytom ich označenia sú uvedené v tabuľke 2.

Tabuľka 2 - Motívy vedúce k neplatennej práci a výskyt odpovedí u respondentov

Motívy k neplatennej práci	Mean rank
Sú to tradičné práce v našej domácnosti	6,32
Tieto práce slúžia ako výchovný vzor a upevňujú vzťahy v našej domácnosti	4,39
Považujem to za zmysluplné trávenie voľného času (hobby, forma seberealizácie)	5,29
Tieto služby a produkty sú pre mňa na trhu drahé	3,78
Rovnaké produkty a služby na trhu sú menej kvalitné	2,94
Tieto činnosti považujem za prirodzenú pomoc druhým	2,83
Tieto služby a produkty sú na trhu nedostupné	2,44

Zdroj: VEGA 1/1141/11 „11 „Trh práce v kontexte špecifik neplatennej práce, meranie jej rozsahu a dopadu na domácnosti, podnikateľskú sféru a ekonomiku“ .

Za najčastejší dôvod neplatenj práce respondenti pokladajú skutočnosť, že ide o tradičné práce v ich domácnosti. Nasledujúcim dôvodom bolo ich očakávanie, že neplatená práca slúži ako výchovný vzor a upevňuje vzťahy v domácnosti. Významná časť respondentov zároveň považuje neplatenú prácu, za zmysluplné trávenie voľného času. Ďalej nasledovali odpovede týkajúce sa motívov ekonomicko-finančného charakteru (existencia a cena trhových substitútov), ktoré síce boli menej časté, ale nemožno ich považovať za nevýznamné.

Je možné povedať, že motivácia k neplatenj práci závisí od konkrétnej činnosti a individuálneho vzťahu každého človeka k tejto činnosti. Niektorí môžu preferovať varenie, iní napríklad prácu v záhrade alebo nakupovanie. Jedna zložka neplatenj práce je však z tohto hľadiska špecifická a je ňou dobrovoľnícka práca. Motivácia pri dobrovoľníctve je zrejmá, keďže jej podstatou je dobrovoľnosť. Skúmaním dobrovoľníctva môžeme okrem iného čiastočne pochopiť prečo významnú časť činností neplatenj práce vykonávajú jednotlivci radi aj bez nároku na finančnú odmenu.

4. DOBROVOĽNÍCTVO V ČLENSKÝCH ŠTÁTOCH EÚ

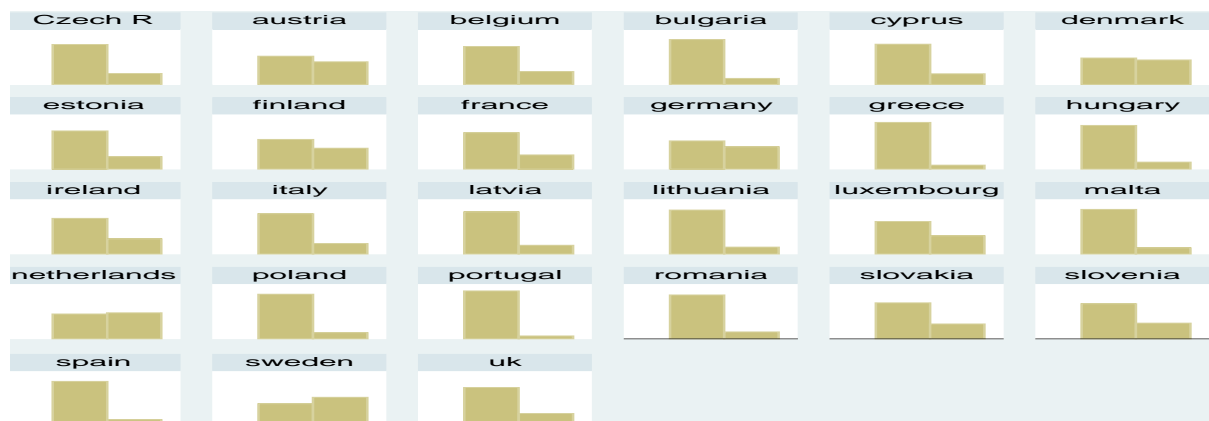
Jednou z najčastejších foriem neplatenj práce je dobrovoľnícka práca. Podľa Korimovej, Rerichovej a Svoreňovej (2012) sú definície dobrovoľníctva rôzne, ale vždy je podstatou tohto pojmu slobodné poskytovanie svojho voľného času bez nároku na odmenu. Naším cieľom je označiť možné faktory motivácie ľudí k dobrovoľníckej práci.

Môžeme predpokladať, že dobrovoľnícka činnosť prináša tým, ktorí ju vykonávajú určitý úžitok. Tento úžitok môže mať napríklad podobu spoločenského uznania, rozvoja osobnosti, sebarealizácie, alebo šťastia z pomoci druhým. Dobrovoľníctvo bude pre ľudí atraktívne, ak uvedený úžitok z neho plynúci prevýši náklady súvisiace s dobrovoľníckou prácou. Nákladom dobrovoľníctva je predovšetkým hodnota času venovaného týmto činnostiam. Tieto náklady môžu byť výrazne rozdielne v závislosti od veku a zdravia konkrétnej osoby. Viacerým autorom sa podarilo preukázať negatívny vplyv veku a horšieho zdravotného stavu na ochotu participovať na dobrovoľníckej práci (Smith, 1975; Thoits a Hewitt, 2001; Gesthuizen a Scheepers, 2012).

Z hľadiska nákladov je tiež dôležité zohľadniť aj čas na cestovanie za dobrovoľníckou prácou. Predpokladáme, že ľudia vlastiaci auto majú tieto náklady nižšie. Úžitok plynúci z dobrovoľníctva závisí od toho, čím môže konkrétny jednotlivec prispieť. Hodnota tohto príspevku je závislá od vedomostí, zručností a finančných zdrojov jednotlivca. Tieto predpoklady boli potvrdené viacerými empirickými štúdiami. Na základe výsledkov štúdií (napr. Smith, 1994; Wilson, 2000; Bekkers, 2006; Gesthuizen a Scheepers, 2012) môžeme pokladať za významný determinant dobrovoľníckej práce stupeň vzdelania, pričom bol preukázaný vyšší objem dobrovoľníckych činností pri vyššom stupni vzdelania. Gesthuizen a Scheepers (2012) zároveň zistili, že jednotlivci zamestnaní na vyšších pozíciách sú viac aktívni v dobrovoľníctve ako ostatní. Niektorí autori sa zameriavajú na skúmanie vplyvu rozdielov medzi jednotlivými regiónmi na dobrovoľnícku prácu, pričom podľa viacerých štúdií (napr. Putnam, 2000) ľudia žijúci v mestách sa venujú neplatenj práci menej ako obyvatelia vidieka.

Na základe empirických údajov z prieskumu Eurobarometer 73.1 a regresného modelu overíme uvedené predpoklady o determinantoch dobrovoľníctva. Respondentmi tohto prieskumu sú občania všetkých členských štátov EÚ od 15 rokov, pričom my sme obmedzili vzorku len na respondentov od 18 do 97 rokov.

Na obrázku 1 je zobrazené zastúpenie respondentov, ktorí sa aktívne zapájajú do dobrovoľníckych aktivít v jednotlivých štátoch (stĺpec vpravo). Najväčší podiel dobrovoľníkov má Švédsko, Holandsko, Rakúsko, Dánsko, Fínsko a Nemecko. Na druhej strane najmenej dobrovoľníkov pracuje v Portugalsku, Grécku a Španielsku. Otázkou je, či aj táto skutočnosť nie je jednou z príčin súčasných problémov týchto krajín (každý sa stará len o seba). Menší podiel dobrovoľníkov je aj v Rumunsku, Bulharsku, Maďarsku, Litve a Poľsku. Tento fakt môže byť čiastočne spôsobený relatívne nižšími príjmami z platenej práce. Podiel dobrovoľníkov v SR je menší ako v štátoch Škandinávie alebo Rakúsku či Nemecku, na druhej strane je však väčší ako u väčšiny nových členských štátov EÚ.

Obrázok 1 - Percento občanov ktorý sa nezúčastňujú (stĺpec vľavo) resp. zúčastňujú (stĺpec vpravo) na dobrovoľníckej práci v jednotlivých štátoch EÚ

Zdroj: Spracované na základe údajov prieskumu Eurobarometer 73.1 (1./2. 2010).

Podiel dobrovoľníkov a počet hodín venovaný dobrovoľníckej práci podľa jednotlivých socioekonomických skupín respondentov je uvedený v tabuľke 3. Výsledky naznačujú potvrdenie predpokladov o determinantoch dobrovoľníckej práce a motivácii k nej. Najčastejšie sa v dobrovoľníctve angažujú muži a respondenti vo veku od 35 do 64 rokov. Väčšie percento respondentov žijúcich na vidieku a v malých mestách sa zapája do dobrovoľníckych činností oproti obyvateľom veľkomiest. Napriek tomu, obyvatelia veľkomiest venujú neplatenej práci viac času ako ostatní. Táto skutočnosť môže byť spôsobená dlhším časom potrebným na cestovanie za dobrovoľníckou prácou vo veľkomestách, čo je v súlade s našimi predpokladmi.

Tabuľka 3 – Podiel dobrovoľníckej práce podľa socioekonomických skupín respondentov

Vzorka	Podiel dobrovoľníkov	Hodiny dobrovoľníckej práce (týždeň)
Celá vzorka	26,8%	9,3
Vek : 18-34	23,3%	8,8
Vek: 35-64	28,6%	9
Vek: 65+	26,5%	10,7
Vidiek	28%	9,2
Mesto	27,4%	9,3
Veľkomesto	24,4%	9,6
Muži	28,9%	9,9
Ženy	25%	8,8
Vysokoškolské vzdelanie	36,1%	9,2
Stredoškolské vzdelanie	23%	9,5
Základné vzdelanie	16,6%	9,6

ŽILINSKÁ UNIVERZITA V ŽILINE
FAKULTA PREVÁDZKY A EKONOMIKY DOPRAVY A SPOJOV
Katedra ekonomiky

Vlastnia počítač	31%	9,4
Bez počítača	16,6%	9,1
Vlastnia auto	30,1%	9,3
Bez auta	18,5%	9,5

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov z prieskumu Eurobarometer 73.1.

Medzi vysokoškolsky vzdelanými respondentmi je až 36,1% podiel dobrovoľníkov, čo je takmer dvojnásobok oproti respondentom so základným vzdelaním. Úžitok z dobrovoľníckej práce môže byť pri jednotlivcoch s vyšším vzdelaním potenciálne vyšší. Podiel dobrovoľníkov medzi respondentmi, ktorí vlastnia počítač alebo auto je výrazne väčší ako u tých, čo tieto statky nevlastnia, čo opäť potvrdzuje vyššie uvedený predpoklad o nákladoch dobrovoľníckej práce.

Na overenie existencie možných kauzálnych vzťahov uvedených vyššie sme použili regresný probit model, kde vysvetľovanú premennú tvorili údaje o podiele dobrovoľníkov v EÚ. Vysvetľujúce premenné sú podrobne charakterizované v prílohe 2 spolu s výsledkami regresného modelu. Z výsledkov regresie vyplýva, že muži sú častejšie zapojení do dobrovoľníctva oproti ženám. Podobne aj ľudia žijúci na vidieku sa podieľajú na dobrovoľníctve viac ako obyvatelia veľkých miest. Pravdepodobnosť participácie jednotlivcov, ktorí sú majitelia áut, počítačov a domov je vyššia ako ostatných. Na základe výsledkov je teda pravdepodobné, že bohatší jednotlivci s vyššou mobilitou sa zapájajú do dobrovoľníckych činností viac ako ostatní. Túto skutočnosť potvrdzuje aj pozitívny vplyv premennej „mobilita“.

Medzi vekom jednotlivcov a pravdepodobnosťou angažovania sa v dobrovoľníctve existuje nelineárny vzťah, pričom pravdepodobnosť rastie so zvyšujúcim sa vekom až približne do 60 rokov. Nezamestnaní a manuálne pracujúci sa venujú dobrovoľníctvu menej ako ostatní jednotlivci. V prípade nezamestnaných je výsledok totožný so zisteniami faktorov celkového objemu neplatenj práce v kapitole 3.

5. ZÁVERY A NIEKTORÉ POLITICKÉ IMPLIKÁCIE

Objem neplatenj práce v SR odhadnutý na základe dotazníkového prieskume v projekte VEGA č. 1/1141/11 „Trh práce v kontexte špecifik neplatenj práce, meranie jej rozsahu a dopadu na domácnosti, podnikateľskú sféru a ekonomiku“ je porovnateľný s inými krajinami OECD. Respondenti zo SR venujú denne neplatenj práci v priemere 3 hodiny a 42 minút, čo je mierne viac ako je priemer v krajinách OECD.

Na základe regresného modelu sme identifikovali faktory, ktoré potenciálne vplyvajú na objem neplatenj práce. Štatisticky významnými premennými boli okrem iných aj „pôrodnosť“ a „inštitucionálna starostlivosť o deti“. Vyšší podiel detí v jasliach a škôlkach, odbremeňuje rodičov (predovšetkým matky), čo sa odráža na kratšom čase venovanom neplatenj práci. Vyššia pôrodnosť naopak tento čas zvyšuje. Je preto v záujme štátu, aby bol poskytnutý dostatočný rozsah služieb predškolskej starostlivosti. V optimálnom prípade by časť času venovaného starostlivosti o deti mohla byť nahradená platenou prácou. Inou možnosťou ako ovplyvniť podiel neplatenj práce by mohlo byť zvýšenie vzdelania pracovnej sily. Pracovná sila so základným vzdelaním sa venuje neplatenj práci viac ako ostatní. Čiastočne rozdielny výsledok bol zistený v prípade dobrovoľníctva, ktoré je špecifickou zložkou neplatenj práce. Vyššie vzdelanie podľa nás vo všeobecnosti znamená širšie možnosti uplatnenia sa na trhu práce a zníženie podielu neplatenj práce.

Podobný vplyv má aj nárast hodinovej mzdy v hospodárstve. Cena práce na trhu práce by mala byť dobrým stimulom pre obmedzenie neplatennej práce. Táto skutočnosť je z nášho pohľadu zvlášť zaujímavá, keďže ide o možnú substitúciu medzi platenou a neplatenou prácou. V prípade, ak by bola na trhu práce zabezpečená dostatočne vysoká mzda, boli by jednotlivci ochotní substituovať časť neplatennej práce za prácu platenú. Časť disponibilného dôchodku by potom domácnosti mohli vynaložiť na nákup trhových služieb, ktorými by zabezpečili niektoré z činností bežne realizovaných v rámci neplatennej práce (napr. varenie, pranie, nakupovanie a starostlivosť o deti a seniorov). V tomto prípade by bol pokles neplatennej práce sprevádzaný nárastom platenej práce, čiže nárastom vykázananej zamestnanosti a vykázaného HDP. Nárast miezd v hospodárstve, by tak (možno paradoxne) mohol mať aj čiastočne pozitívny efekt na HDP a zamestnanosť.

Uvedená substitúcia je do určitej miery závislá aj od skutočnej motivácie ľudí k neplatennej práci. Ak predpokladáme, že ľudia vykonávajú väčšinu neplatennej práce v dôsledku ekonomických motívov, budú pri vyššej mzde na trhu práce ochotní zvýšiť objem platenej práce a činnosti neplatennej práce môžu nahradiť trhovými službami. Na základe analýzy výsledkov dotazníkového prieskumu realizovanom v projekte VEGA č. 1/1141/11, môžeme povedať, že 57% respondentov neplatenú prácu vykonáva v SR rado a dobrovoľne. Z konkrétnych motívov neplatennej práce sú ekonomicko-finančné motívy menej dôležité. Činnosti neplatennej práce jednotlivci vykonávajú hlavne preto, že ich pokladajú za tradičné práce v domácnosti, výchovný vzor a zmysluplné trávenie voľného času v podobe hobby alebo formy seberealizácie. Tak ako uvádzajú Kika a Martinkovičová (2012) motivácia k neplatennej práci teda vychádza prevažne zo sociálno-vzťahových aspektov a čiastočne z ekonomicko-finančných motívov.

Špecifickou zložkou neplatennej práce je dobrovoľníctvo, ktorého podstatou je dobrovoľnosť a absencia finančnej alebo materiálnej odmeny. Predpokladáme, že jednotlivci majú motiváciu participovať na dobrovoľníctve, ak úžitok z neho plynúci prevýši náklady súvisiace s dobrovoľníckou prácou. Za úžitok môžeme považovať napríklad spoločenské uznanie, rozvoj osobnosti, seberealizáciu alebo pocit šťastia z pomoci druhým. Nákladom dobrovoľníctva je hodnota času, ktorý mu jednotlivci venujú. Tieto náklady môžu byť závislé od mobility, veku a zdravia konkrétnej osoby. Úžitok plynúci z dobrovoľníctva môže závisieť od hodnoty príspevku jednotlivca, ktorá je ovplyvnená vedomosťami, zručnosťami a finančnými zdrojmi jednotlivca. Tieto predpoklady sme overili na empirických údajoch z prieskumu Eurobarometer. Medzi členskými štátmi EÚ existujú výrazné rozdiely v percentuálnom zastúpení dobrovoľníkov. Najväčší podiel dobrovoľníkov je v Škandinávskych krajinách, Rakúsku a Nemecku. Podiel dobrovoľníkov na Slovensku je väčší ako vo väčšine ostatných nových členských štátov EÚ.

Na základe dosiahnutých výsledkov regresnej analýzy, môžeme povedať, že väčšina predpokladov bola potvrdená. Významnými determinantmi dobrovoľníctva je vek, pohlavie a vzdelanie. V prípade ľudí, ktorí vlastnia dom a bez problému dokážu platiť faktúry, je zároveň vyššia pravdepodobnosť zapojenia sa do dobrovoľníckych aktivít. Táto skutočnosť môže byť dôkazom o existencii priamoúmernej závislosti medzi príjmami a dobrovoľníctvom. Obyvatelia vidieka sa zapájajú do dobrovoľníckych aktivít výrazne častejšie ako ľudia, žijúci vo veľkomestách. Môže to byť spôsobené rozdielnymi nákladmi na dobrovoľnícku činnosť (cestovanie), ale aj skutočnosťou, že ľudia žijúci na vidieku sú úzko prepojenou komunitou. Tí jednotlivci, ktorí majú vyšší stupeň mobility, vlastnia auto alebo počítač, sú častejšie ochotní participovať v oblasti dobrovoľníctva. Je to pravdepodobne spôsobené kratším časom cestovania za dobrovoľníckou prácou a nižšími inými nákladmi

(napr. lepší zdravotný stav). Podľa dosiahnutých výsledkov tak môžeme predpokladať, že motiváciou dobrovoľníctva je racionálny vlastný záujem v kombinácii so záujmom spoločnosti.

Príspevok je výstupom vedeckého projektu VEGA č. 1/0935/13 „Neplatená práca ako potenciálny zdroj sociálno-ekonomického rozvoja spoločnosti a determinant individuálneho blahobytu“

Literatúra:

- [1.] AKINTOLA, O. 2006. *Gendered Home-Based Care in South Africa: More Trouble for the Troubled*. In *African Journal of AIDS Research* 5(3): 237–247. ISSN 1727-9445.
- [2.] ANTONOPOULOS, R. 2008. *The Unpaid Care Work–Paid Work Connection*. [online] ILO, Working Paper 541. Annandale-on-Hudson, 2008. NY: The Levy Economics Institute of Bard. Lund. [cit. 6.9.2013] Dostupné na internete: http://www.levyinstitute.org/pubs/wp_541.pdf
- [3.] BECKER, G. 1991. *A Treatise on the Family (enlarged edition)*, Harvard University Press, MA, USA ISBN: 978-0674906983.
- [4.] BEKKERS, R. 2006. *Traditional and health related philanthropy: The role of resources and personality*. In *Social Psychology Quarterly*, 69, p.349-366. ISSN 0190-2725.
- [5.] CALLISTER, P. 2005. *The Changing Gender Distribution of Paid and Unpaid Work in New Zealand*. [online] New Zealand Treasury Working Paper 05/07. [cit. 5.9.2013] Dostupné na internete: <<http://www.treasury.govt.nz/publications/research-policy/wp/2005/05-07/twp05-07.pdf>>
- [6.] CRAIG, L. 2006. *Does Father Care Mean Fathers Share? A Comparison of How Mothers and Fathers in Intact Families Spend Time with Children*. *Gender and Society* 20(2): 259-281 ISSN 1552-3977.
- [7.] CHAKRABORTY, L., S. 2005. *Public investment and unpaid work in India: selective evidence from time use data*. [online] NY: Levy Economics Institute, New York. [cit. 4.9.2013] Dostupné na internete: <http://www.levyinstitute.org/undp-levy-conference/papers/paper_chakraborty.pdf>
- [8.] GESTHUIZEN, M., SCHEEPERS, P. 2012. *Educational Differences in Volunteering in Cross-National Perspective: Individual and Contextual Explanations*. In *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 41 (1), 58-81. ISSN 0899-7640.
- [9.] GUPTA, S. 2006. *Her Money, Her Time: Women's earnings and their housework Hours*. In *Social Science Research*, 35: 975-999 ISSN 0049-089X.
- [10.] HIRWAY, I. 2005. *Integrating Unpaid Work into Development Policy*. [online] "Unpaid Work and Economy: Gender, Poverty and Millennium Development Goals". NY: Levy Economics Institute, New York, October 1-3 2005. Dostupné na internete: <http://www.levyinstitute.org/undp-levy-conference/papers/paper_Hirway-Session1.pdf>
- [11.] HRONEC, M. 2012. *Vplyv platenej a neplatenej práce na ekonomiku*. In *Trh práce v kontexte špecifík neplatenej práce, meranie jej rozsahu a dopadu na domácnosti, podnikateľskú sféru a ekonomiku: zborník vedeckých štúdií VEGA 1/1141/11*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2012. ISBN 978-80-557-0437-1.
- [12.] HUNDI, M., B. 2003. *Economics Of Unpaid Work*. Purdue University Press, 2003. 220s. ISBN 978-9051703795.

- [13.] KAŠČÁKOVÁ, A. 2012. *Kvantifikácia veľkosti neplatenj práce v domácnostiach v SR*. In *Trh práce v kontexte špecifik neplatenj práce, meranie jej rozsahu a dopadu na domácnosti, podnikateľskú sféru a ekonomiku: zborník vedeckých štúdií VEGA 1/1141/11*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2012. ISBN 978-80-557-0437-1.
- [14.] KIKA, M., MARTINKOVIČOVÁ, M. 2012. *Neekonomické súvislosti neplatenj práce*. In *Trh práce v kontexte špecifik neplatenj práce, meranie jej rozsahu a dopadu na domácnosti, podnikateľskú sféru a ekonomiku: zborník vedeckých štúdií VEGA 1/1141/11*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2012. ISBN 978-80-557-0437-1.
- [15.] KORIMOVÁ, G., RERICOVÁ, K., SVOREŇOVÁ, K. 2012. *Ekonomické a mimoekonomické vyjadrenie hodnoty dobrovoľníctva*. In *Trh práce v kontexte špecifik neplatenj práce, meranie jej rozsahu a dopadu na domácnosti, podnikateľskú sféru a ekonomiku: zborník vedeckých štúdií VEGA 1/1141/11*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2012 ISBN 978-80-557-0437-1.
- [16.] OECD. 2011. *Society at a Glance – OECD Social Indicators*. [online] [cit. 2.9.2013] Dostupné na internete: <<http://www.oecd.org/els/soc/47573400.pdf>>
- [17.] OECD. 2010. *Working Party on National Accounts - Incorporating estimates of household production of non-market services into international comparisons of material well-being*. [online] STD/CSTAT/WPNA (2010) [cit. 2.9.2013] Dostupné na internete: <<http://search.oecd.org/officialdocuments/displaydocumentpdf/?cote=STD/CSTAT/WPNA%282010%299&doclanguage=en>>
- [18.] PICCHIO, A. 2003. *Unpaid Work and the Economy: A Gender Analysis of the Standards of Living*. Taylor & Francis. 256 s. ISBN: 0203987284
- [19.] POVAŽANOVÁ, M., NEDELOVÁ, G. 2012. *Neplatená práca v SR v porovnaní s vybranými krajinami svetového hospodárstva*. In *Trh práce v kontexte špecifik neplatenj práce, meranie jej rozsahu a dopadu na domácnosti, podnikateľskú sféru a ekonomiku: zborník vedeckých štúdií VEGA 1/1141/11*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2012. ISBN 978-80-557-0437-1.
- [20.] PUTNAM, R., D. 2000. *Bowling Alone – The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster, New York, NY. ISBN 978-0743203043.
- [21.] SMITH, D., H. 1975. *Voluntary action and voluntary groups*. In *Annual Review of Sociology*, 1, p. 247-270. ISSN 0360-0572.
- [22.] SMITH, D., H. 1994. *Determinants of voluntary association participation and volunteering: A literature review*. In *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 23, p. 243-263. ISSN 0899-7640
- [23.] THOITS, P., HEWITT, L. 2001. *Volunteer work and wellbeing* In *Journal of Health Social Behaviour*, 42, p. 115-31. 0022-1465.
- [24.] URAMOVÁ, M. 2012. *Interdisciplinárny výskum neplatenj práce v podmienkach SR – ciele, metódy a postupy riešenia*. In *Trh práce v kontexte špecifik neplatenj práce, meranie jej rozsahu a dopadu na domácnosti, podnikateľskú sféru a ekonomiku: zborník vedeckých štúdií VEGA 1/1141/11*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2012. ISBN 978-80-557-0437-1.
- [25.] WILSON, J. 2000. *Volunteering*. In *Annual Review of Sociology*, 26, 215-240. ISSN 0360-0572.

ŽILINSKÁ UNIVERZITA V ŽILINE
FAKULTA PREVÁDZKY A EKONOMIKY DOPRAVY A SPOJOV
Katedra ekonomiky

Prílohy

Príloha 1: Premenné použité v ekonometrickom regresnom modeli neplatennej práce

Premenná	Sledované obdobie	Popis premennej	Zdroj
Vysvetľovaná premenná			
Neplatená práca (<i>UnpaidWork</i>)	2008	hodiny strávené neplatenou prácou – podľa výskumu OECD (AHMAD, N. a KOH, S. H., OECD, 2010)	OECD, 2010. <i>Working Party on National Accounts - Incorporating estimates of household production of non-market services into international comparisons of material well-being.</i> STD/CSTAT/WPNA(2010)9
Vysvetľujúce premenné			
Hodinová mzda (<i>HourlyPay</i>)	2009	celkové priame hodinové platby zamestnancom vo výrobe (v amerických dolároch)	U.S. Bureau of Labor Statistics, March, 2011 http://www.bls.gov
Hustota cestnej siete (<i>RoadDensity</i>)	2009	hustota cestnej siete.	OECD http://stats.oecd.org
Počet užívateľov internetu (<i>InternetUsers</i>)	2008, 2009	počet užívateľov internetu na 100 obyvateľov	Svetová banka databank.worldbank.org
Pôrodnosť (<i>BirthRate</i>)	2009	počet novorodencov na 1000 obyvateľov	Svetová banka databank.worldbank.org
Inštitucionálna starostlivosť o deti (<i>ChildrenFormalCare</i>)	2008, 2009	percentuálny podiel detí o ktoré je postarané v škôlke alebo jasliach	Svetová banka databank.worldbank.org
Pracovná sila so základným vzdelaním (<i>PrimaryEducatedLF</i>)	2008, 2009	percento práceschopných občanov s ukončeným základným vzdelaním ako najvyšším stupňom vzdelania	Svetová banka databank.worldbank.org
Nezamestnanosť (<i>Unemployment</i>)	2009	miera nezamestnanosti v %	Svetová banka databank.worldbank.org
Podiel mestskej populácie (<i>UrbanPopulation</i>)	2003	percento obyvateľov žijúcich v mestách	http://www.nationmaster.com

Zdroj: Vlastné spracovanie.

ŽILINSKÁ UNIVERZITA V ŽILINE
FAKULTA PREVÁDZKY A EKONOMIKY DOPRAVY A SPOJOV
Katedra ekonomiky

Príloha 2: Popis vysvetľujúcich premenných a výsledky regresie

Premenná	Popis premennej	Regresné koeficienty
Male	pohlavie: muž=1, žena=0	0,09353 (5,42)
Age	vek uvedený v rokoch respondenta	0,01523 5,06
Age ²	druhá mocnina veku respondenta	-0,0126 -4,17
Village	hodnota 1 ak respondent žije na vidieku, inak 0	0,1466 6,48
Town	Hodnota 1 ak respondent žije v malom alebo stredne veľkom meste, inak 0	0.04324 1,97
Self-employed	samostatne zárobkovo činné osoby hodnota 1, inak 0	0.0541 1,6
Married	hodnota 1, ak respondent žije v manželstve alebo partnerstve, inak 0	0.01162 0,61
Education	vek v ktorom respondent ukončil svoje vzdelania (kód 1 <16 rokov, 2 16-19 rokov, 3 >19 rokov)	0.2349 16.79
Unemployed	hodnota 1 ak je respondent nezamestnaný, inak 0	-0.24 -6.94
Manual	hodnota 1 ak respondent manuálne pracuje, inak 0	-0.1335 -5,7
Consumer durables	počet predmetov dlhodobej spotreby v domácnosti (TV DVD...)	0.00236 0.18
Computer	hodnota 1 ak respondent vlastní počítač, inak 0	0.1776 6.95
Car	hodnota 1 ak respondent vlastní automobil, inak 0	0.03905 1,64
Ownhouse	hodnota 1 ak respondent vlastní alebo kúpil na hypotéku vlastný dom alebo byt, inak 0	0.07893 3.43
Paybills	súvisí so skutočnosťou, či respondent mal problémy platiť účty posledných 12 mesiacov. Hodnota 1 (prevažne áno) a 3 (prevažne nie/nikdy)	0.01114 0.77
Mobility	vnímanie vlastnej mobility respondentom a schopnosť byť aktívny. Hodnota od 1 (veľmi spokojný) do 10 (veľmi nespokojný)	0.01285 2.9

Zdroj: Vlastné spracovanie.